

ירושלמי אקטואלי

יו"ל ע"י "בית המדרש למגידי שיעורים בדף היומי", כפר גנים ג' פתח תקוה

גליון מס' 11 | פרשת ואתחנן | ט"ו אב תשע"ו

הפרשה בירושלמי

נטילת שכר על לימוד תורה

"ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר ציוני ה' אלוהי" (ד ה)

באבן האזל (הלכות גזילה ואבידה פי"ב ה"יב) שהרמב"ם סובר שאיסור נטילת שכר הוא רק על לימוד תורה והוראה לאחרים, אך על שאר מצוות אין איסור ליטול שכר, ומה שלא נהגו ליטול שכר על השבת אבידה משום שמצווה בהשבה ואין לו זכות לתבוע על פעולה שמצווה בה, ולכן כשיש מנהג לתת שכר הוא מתקנת העיר ולא מדינא. אמנם רש"י (קידושין נח:) מבאר שהנטילת שכר על הזאת או קידוש מי חטאת אין ההזאה והקידוש כשרים משום שקנסו אותו שעבר על איסור נטילת שכר עבור מצוה, מוכח מרש"י שהאיסור הוא על כל המצוות ולא רק על הוראה ות"ת כדברי הרמב"ם. (ובאבן האזל (שם) ביאר דלרמב"ם הזאה וקידוש חידוש הוא שפסול כאשר נוטל שכר ואינו משום דינא דסוגיין).

שכר על לימוד מצווה דרבנן - על דברי ר' יוחנן שמוטר ליטול שכר בעבור לימוד פיסוק טעמים, כתבו התוס' הר"ן והרא"ש שסבר ר' יוחנן ששכר פיסוק טעמים אינו מן התורה ומשום כך מותר ליטול עליו שכר, וכתב הגהות מיימוניות לפ"ז כל חידושי סופרים שתקנו רבנן מותר ליטול עליהם שכר, וכ"פ הרמ"א (סי' רמו ס"ה). והקשה הקרן אורה (שם) כיון דכל דיני דרבנן הם בכלל לא תסור, נמצא שכשלומד זאת מקיים מצוה דאו' של תלמוד תורה, וא"כ איך מותר לו ליטול על כך שכר, ומה שהתיר ר' יוחנן ליטול שכר עבור פיסוק טעמים משום שאין זה תורה עצמה אלא פיסוק טעמיה, ומוסיף התורה תמימה (שם אות ו) להקשות על טעם הר"ן, הלא כל חידושי סופרים ניתנו למשה מסיני, א"כ כל הדרשות הם מדא', ומבאר דפיסוק טעמים הוא רק הכנה ללימוד והבנת המקרא, ואין זה בכלל עיקר הלימוד שאסור ליקח עליו שכר והיא ידיעה בעלמא.

נאה לחתום ענין זה בדברי בכסף משנה (הלכות ת"ת פ"ג ה"י) 'אפשר שהסכימו חכמי הדורות ליטול שכר משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך" שאילו לא היתה פרנסת הלומדים והמלמדים מצויה, לא היו יכולים לטרוח בתורה כראוי והיתה התורה משתכחת ח"ו ובהיותה מצויה יוכלו לעסוק להגדיל תורה ולהאדיר.

בירושלמי (נדרים פ"ד ה"ג) איתא תניא 'ראה למדתי אתכם' מה אני בחינם אף אתם בחינם, יכול אף מקרא ותרגום בחינם, ת"ל חוקים ומשפטים דוקא ולא מקרא ותרגום. מכאן למדו שהמלמד תורה אין לו ליטול שכר על לימוד לאחרים, לימוד זה נכפל בבלי נדרים (לז). ובבכורות (כט.).

נחלקו הראשונים כיצד לומדים מפס' זה, הר"ן כתב דבהכרח ציווני ה' ללמד בחינם, כי לא יתכן ציווי בשכר וכיון שה' ציוה למשה ללמד בחינם נלמד מכאן שצריכים ללמד תורה בחינם, אך הרא"ש כתב שכמו שה' למד את משה בחינם כך משה לימד את בני בחינם, ומכן למדים שצריך ללמד בחינם שהרי משה נתכווין לצוותם כיצד ילמדו, ובתוס' כתבו דמסתמא משה לא לקח שכר משום שעשיר היה, וכמו שהוא לא נטל שכר כך כל המלמד תורה לא יטול שכר.

ובגמ' איתא דעל לימוד המקרא נוטלים שכר אך אינו שכר על הלימוד, אלא לדעת רב השכר על שימור התלמידים לא יצאו לחוץ להתעסק בדברים בטלים, ולר' יוחנן שכר פיסוק טעמים שמלמדו ניקוד וטעמים, ובירושלמי (שם) איתא דנוטל שכר בטלה שבטל ממלאכתו.

וכתב הר"ן (שם) דנפק"מ בין רב לר' יוחנן בגדול שמלמדו מקרא דשכר שימור ליכא אך שכר פיסוק טעמים איכא ומותר לקחת שכר בעבור זה, וכ"ש לירושלמי דשרי ליטול שכר אף על המקרא.

וכתב הרא"ש (שם סי' ח) ומה שנהגו ללמד הכל בשכר משום שאין לו במה להתפרנס, ואף אם יש לו אם הוא שכר בטלה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשאו ומתנו שרי, וכ"כ התוס' (ד"ה מה) וכ"כ הר"ן (שם) וכן פסק השו"ע (סי' רמו ס"ה).

שכר על שאר המצוות - הרמב"ם בפ"י המשניות (ריש פ"ד) כתב דאף שלא נוטלים שכר על השבת אבידה, מ"מ יש מקומות שנוטלים שכר. והקשה התוי"ט איך יש מקומות שנוטלים שכר הרי למדנו בסוגיין דאין ליטול שכר על המצוות, וכתב לבאר

להארות ולהערות i7115100@gmail.com

לעי"נ
שמעון בן סוליקה ז"ל
הונצח ע"י
משפחת דהן

לעי"נ
רבקה וייסטון
בת
ר' יהושע העשיל ז"ל
הונצחה ע"י המשפחה

הונצח ע"י קרן דניאלי
לעי"נ של הר"ר אברהם גליק ז"ל

בירושלמי בסוגייתינו (חגיגה דף טז) אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים אמר רב פפא שמע מינה האי חסא צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא

נטילת ידים לדבר שטיבולו במשקה בזמן הזה

שאוכל קורנפלקס עם חלב בכפית צריך ליטול את ידיו, כדין דבר שטיבולו במשקה?

בדורנו, התחדשו סוגי מזון, ויחד עימם דרכי אכילה מיוחדות. ועימן עולה השאלה, באוכל מאכל שלא בידו ממש, האם נאמר בו דין נט"י לדבר שטיבולו במשקה. לדוגמא: האם מי

עיקרי הדינים

הוסיף, שדווקא שנוטלן בתורת חיוב, אבל אם נוטלן משום נקיות, שלא היו ידיו נקיות, מותר (הגהת סמ"ק). ובשר צלי, יש מי שנראה מדבריו אע"פ שמוהל טופח עליו, דינו כפירות; ותבשיל מחטים, והם נגובים, דינו כפירות.

ובמשנה ברורה (סי' קנ"ח ס"ק י"א) הסביר את החילוק בין פירות גופם לאם נטבלו במשקה: וכ"כ שהיינו אפילו ירק ופירות ובשר ואע"ג דעל פירות לא תקנו נט"י התם הפירות עצמן לא נטמאו מהידיים שהידיים שניות הן, ואין שני עושה שלישי בחולין. משא"כ כשטבולין במשקה, ובמשקה קי"ל דנגיעה בידים מטמא אותן להיות תחלה. תקנו ליטול את הידיים שלא יתטמאו המשקין על ידם ויפסלו אח"כ גם האוכל.

והוסיף עוד שאף על פירות שטופים במים חייבים נטילה, ועל משקים אי"צ נטילה.

בתלמוד בבלי מסכת פסחים (קט"ו ע"א) אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא כל שטיבולו במשקה, צריך נטילת ידים. ומבאר הרשב"ם, כל שטיבולו במשקין כגון ירק בכותח או בחומץ צריך נטילת ידים משום משקה, שהידיים שניות וכל הפוסל את התרומה מטמא את הידיים להיות תחלה. (ומקורו בפרה פ"ח מ"ז). וכ"פ הרמב"ם (הלכות ברכות פ"ו ה"א) וכ' כל דבר שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים תחילה. וחוזר על כך בהל' חמץ ומצה (פ"ח ה"א)

ובשו"ע (או"ח סי' קנ"ח סעי' ד') פסק, אם אוכל דבר שטיבולו באחד משבעה משקין שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו: יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים) ולא נתנגב, ואפילו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. והרמ"א הוסיף, ואפי"א אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי, אפ"ה יטול בלא ברכה והוא מהב"י. ובסעיף ה' הוסיף, הנוטל ידיו לפירות, הרי זה מגסי הרוח. והרמ"א

חיוב הנטילה בימינו

במשקה אלא בימיהם שהיו אוכלים בטהרה, משא"כ עכשיו שכולנו טמאי מתים ולכך לא יברך ענט"י שספק ברכות להקל. והנה במ"א הביא בשם הל"ח דהעולם נוהגים שלא ליטול, ויש להם על מה שיסמוכו. היינו על מקצת הראשונים הנ"ל. אבל הרבה אחרונים החמירו מאד בדבר וכתבו דהעיקר כרוב הפוסקים דצריך נטילה מדינא אף בזה"ז. ועיין בביאור הגר"א שגם דעתו כך והחמיר מאד בזה שאף צריך לברך ע"ז. ולכן אף דהעולם אין נוהגין לברך עכ"פ אין להקל לאכול בלי נטילה. וצריך לזה כל דיני נטילה כמו לפת. ומ"מ בפחות מכזית נ"ל פשוט שאין להחמיר בזה כלל דאפי' בפת הרבה אחרונים מקילין.

בערוה"ש (סי' קנ"ח ס"ד) כתב שעל חיוב נט"י בדבר שטיבולו במשקה חלקו הרמב"ם ותוס'. לרמב"ם חיובו משום סרך תרומה, ומשום קדושה ונקיות כמו בפת וע"כ צריך ברכה על הנטילה. אולם לתוס' נט"י בדבר שטיבולו במשקה היא אך משום סרך תרומה וע"כ אי"צ ברכה. ולפי תוס', וכ"כ מהר"ם מרוטנברג, בזה"ז שאיננו מקפידים בהל' טומ' וטהרה אין צריך ליטול ידים לפירות. ומצד מחלוקת זו הקלו בנטילת ידים זו.

וכן הסביר במ"ב מדוע אין מברכים על נט"י זו (ס"ק כ') כי יש מקצת הראשונים דסברי שלא הצריכו חכמים נט"י לדבר שטיבולו

הצדדים המיוחדים במקרה שלפנינו

ע"מ להטפוח. מאידך, הוא נאכל בכף ולא ביד, כשהמוצק נאפה לפני הכנסתו לחלב.

באכילת קורנפלקס בחלב כמה צדדים מיוחדים. מחד, החלב הוא אחד משבעת משקים והקורנפלקס רטוב ויש בו ודאי טופח

"השיעור השבוני בירושלמי"

להזמנת שיעור אקטואלי מרתק בתלמוד הירושלמי

השיעורים נמסרים ממיטב מגידי השיעורים

מבית המדרש למגידי השיעורים

ניתן לפנות ל: 3785*

כמו דגים ובשר א"צ נטילה דזהו כשותה. כאמור לעיל נראה שהוא לא ראה את כנה"ג, אלא רק הביא תמצית דבריו מתוך הבאר היטב. ולענ"ד כנה"ג אמנם היקל במרק ובשר ודגים אולם לא מהטעם שנקט ערוה"ש שכך דרכו, אלא מטעם שהוא גם מבושל וגם נאכל בכלי. והנ"מ תהיה לגבי המקרה שלפנינו. אמנם הקורנפלקס נאכל בכלי, אך לא נתבשל עם החלב וע"כ לפי כנה"ג צריך נטילה, ולפי הגינת ורדים והמהריק"ש וכן ערוה"ש אי"צ נטילה.

ועי' בכף החיים (סי' קנ"ח אות כ"ג) אשר מצדד להחמיר.

מובא אצלי מספר ההלכה היומית לגר"ע יוסף שכתבנו שאדם הבא לאכול דבר שטיבולו במשקה, כגון ירק רטוב, חייב ליטול את ידיו קודם אכילה זו וכדין נטלת ידיים לסעודה עם פת לחם, אולם אין לברך על נטילה זו.

נחלקו הפוסקים, אם אוכל דבר שטיבולו במשקה על ידי מזלג או כף, האם חייב ליטול את ידיו קודם אכילה זו, או שאין חיוב בנטילה זו אלא כשנוגע במאכל בידו. [שהרי טעם תקנה זו בעיקרו היה מפני שהנוגע בדבר מאכל רטוב מטמא את אותו מאכל, וכמו שנבאר, מה שאין כן אם אינו נוגע במאכל בידו]. שהגאון מהר"י קאשטרו [מרבני מצריים לפני כארבע מות שנה] כתב להקל בזה בפשיטות, וכן דעת הגאון מהר"א אזולאי [זקיניו של מרן הרב חיד"א] ועוד פוסקים. אלא שהגאון רבי עקיבא איגר כתב להוכיח מדברי מרן השלחן ערוך [סימן קסג] להחמיר בזה אף כשאוכל על ידי כף. וזאת על פי מה שפסק מרן שם, אודות מי שבא לאכול מדבר שטיבולו במשקה, כגון ירק רטוב, ואינו יכול ליטול ידיו מפני שאין לו מים לנטילה, כתב מרן, שיכרוך את ידיו במפה [כלומר באזה בד או כפפות] ויאכל. ואילו לדעת מרן היה האוכל דבר שטיבולו במשקה על ידי כף פטור מנטילת ידיים, אם כן, לא היה לו למרן לכתוב שיכרוך ידיו במפה אלא שיאכל על ידי כף. [וכן פסק באמת הרמ"א בהגהתו לדברי מרן שם, שיכול לאכול על ידי כף.] אלא ודאי מוכח לדעת מרן שיש לצריך נטילת ידיים אף כשבא לאכול על ידי כף.

אולם בספר הלכה ברורה, כתב הרה"ג דוד יוסף שליט"א, שאף שראוי להחמיר ליטול ידיו גם כשאוכל דבר שטיבולו במשקה על ידי כף, מכל מקום זהו דוקא בדבר שדרך העולם [כלומר רגילות בני אדם] לאכלו או על ידי כף או בידיהם, כגון פירות חתוכים [חתיכות גדולות] רטובים ממים, שאף על פי שאינו נוגע בהם בידיו מכל מקום חששו שמא יגע בהם בידיו ויטמאם [בזמן שבת המקדש היה קיים כאמור], אבל דבר שאין הדרך כלל לגעת בו בידים, כגון סלט ירקות וכדומה, אין צריך ליטול ידיים קודם אכילתם וכנהוג.

בשיירי כנסת הגדולה (הג' ב"י אות ד') הסתפק האם באוכל ע"י כלי דבר שטיבולו במשקה חייב בנטילת ידיים. ומסיק שכיון שיש חשש שיגע בידיו באוכל חייב בנטילה. ומביא ראיה לדבריו מתשובת הרדב"ז (ח"ד סי' ע"ח) והסתייע מדברי הרמ"א (סי' קס"ג ס"א). וסיים, ומיהו בדבר המבושל ע"י כף אני נוהג לאכול בלא נטילה, אע"ג דלאכול ביד אני רגיל ליטול ידי, תרי חומרי לא עבדינן.

היינו באכילת דבר שטיבולו במשקה אף ע"י כלי הוא החמיר, ורק אם האוכל מבושל באחד משבעת משקים, וגם נאכל ע"י כלי הוא היקל לאוכלו בלא נטילה.

בשו"ת גינת ורדים (חלק או"ח כלל א' סימן ל"ז) חולק על כנה"ג, וכך כתב, נשאלתי על האוכל במגריפה (מזלג) דבר שטיבולו במשקה אם צריך נט"י, וראיתי דברי מהריק"ש שכתב בהגהותיו סי' קס"ג דין ב' וז"ל, נ"ל דאוכל במגריפה דבר שטיבולו במשקה אינו צריך נטילה דדוקא נוגע במאכל עצמו הצריכו אעפ"י שלא נגע במקום משקה כדאיתא סי' קצ"ח דין ב' מפני שהדבר קרוב שיטעה ויגע במשקה. תדע דהא לשתייה שאינו נוגע במשקה לא הצריכו נטילה ועיין סי' ק"ע דין א' עכ"ל הרב מהריק"ש. בהמשך הוא נושא ונותן בדבריו ובדברי הרדב"ז שנראים כסותרים. ומסיק, ועיקר ויסוד הדין הוא אי איכא למיחש דאתי ליגע במאכל או לא חיישי וזהו יתד שהכל תלוי בו. וכפי זה כל דבר ודבר דנין בו לפי מה שהוא דרכו של אותו דבר. והיותו נכון נראה לי לומר דמוהריק"ש סבר דאכילה על ידי כף אע"ג דלא מהניא לגבי פת וצריך נטילה והיינו טעמא משום דהכי הוי אורחיה דפיתא למיכליה בכוליה שתא לאכול פתיתי לחם שבמרק פעמים על ידי כף פעמים אוחז בפיתית הלחם בידיו. אמנם דבר שטיבולו במשקה אפילו הכושא"פ כיון שדרכו ליאכל על ידי כף ולא עבידי ליגע בפירי עצמו שבתוך המרק אין צרי' נטילה כלל והוי ממש דומיא דשתית יין דלא הצריכו נטילה כלל לשותה ולא חששו לו שמא יבוא ליגע במשקה שבתוך הכוס כיון דאורחא דשתיה הכי הויא דאדם שותה כוסו להדיא ואינו נוגע כלל ביין אופ הכא נמי הוי דכותה דדרך בני אדם לאכול הפירות ולשתות המרק אגבן מעט מעט ואין דרך ליגע בפרי עצמו ואם כן שפיר דמי שאין נטילה.

מתבאר מתוך דבריו שכל דבר שטיבולו במשקה ודרך אכילתו שלא במגע ישיר אלא ע"י כלי כגון משקים או בכף או מזלג אי"צ נטילה.

וכן נראה מדברי ערוה"ש (קנ"ח סעי' ז', ולא הזכיר את המחלוקת לעיל) אבל דבר שדרך לטבולו במשקה אף אם טובלו ע"י מזלג או כף צריך נט"י דלא פלוג רבנן (באה"ט סקי"ב משום כנה"ג). מיהו זה ודאי דדבר שדרכו לאכול בכף כמו מרק או במזלג

נכנסים, מאזינים, מבינים ונהנים. הדרך היומי בירושלמי

לקבלת השיעור במייל נא לשלוח כתובת מייל למס' 052-4636288

שהרי אין רגילות כלל לגעת בדגנים כשהם רטובים מהחלב, ומ"מ לשיטות הנ"ל שהבאנו קודם, החילוק הוא שהאוכל קורנפלקס בחלב שלא בסעודה, יטול ידיו בלא ברכה. אבל אם אוכל מרק עם שקדי מרק או מרק פירות שהפירות בושלו במים ואוכלם שלא בסעודה, אי"צ ליטול ידיו.

ולסיכום הבא לאכול על ידי כף או מזלג דבר מאכל שיש עליו רטיבות ממים וכדומה, ראוי שיחמיר ליטול את ידיו, אולם אם אין הדרך לגעת באותו מאכל בידיים, כגון סלט ירקות [דק] אין צריך ליטול ידיו כלל. לפיכך האוכלים דגנים כגון קורנפלקס עם חלב, אינם צריכים ליטול ידיהם קודם אכילה זו,

הפרשה בירושלמי

במה שייך איסור בל תוסיף?

ולא יתכן שיסכימו בדבר שחולק על דברי תורה. דבר זה נראה סותר לירושלמי שלמדנו ולכן נראה את דעתו של הרמב"ם. הרמב"ם (הלכות ממרים פרק ב' הלכה ט') כתב. הואיל ויש לבית דין לגזור ולאסור דבר המותר ויעמוד איסורו לדורות, וכן יש להם להתיר איסורי תורה לפי שעה, מהו שהזהירה תורה עליו לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו? שלא להוסיף על דברי תורה ולא לגרוע מהם ולקבוע הדבר לעולם בדבר שהוא מן התורה, בין בתורה בכתב בין בתורה שבעל פה. כיצד, הרי כתוב בתורה לא תבשל גדי וגו', מפי השמועה למדו שזה אסר לבשל ולאכול בשר בחלב, אבל בשר העוף מותר בחלב מן התורה. אם יבא בית דין ויתיר בשר חיה בחלב, הרי זה גורע. ואם יאסור בשר העוף ויאמר שהוא בכלל הגדי ואסור מן התורה, הרי זה מוסיף. אבל אם אמר בשר העוף מותר מן התורה, ואנו נאסר אותו ונודיע לעם שהוא גזירה, שלא יאמרו העוף מותר מפני שלא נתפרש בתורה, וכך חיה מותרת שהרי לא נתפרשה... אין זה מוסיף אלא עושה סייג לתורה.

לפי הרמב"ם האיסור הוא להוסיף מצוה או גדר ולומר שהוא אסור מן התורה אך אם יגדירו חכמים שהאיסור הוא מדבריהם בלבד ומן התורה לא קיימת מצוה או איסור זה אין בכך בעיה. אכן דברי הרמב"ם מתיישבים היטב עם הירושלמי. הראב"ד (שם) כתב שאין בל תוסיף בלא תעשה אלא רק במצוות עשה. וכן כתב (שם) הרמ"ך בהגהותיו ונשאר בצ"ע. והחינוך במצווה תנד ד"ה ורובי המפרשים כתב שזו דעת רוב המפרשים. ובטעם לזה ביאר המנחת חינוך שכיוון שהתורה ציוותה "ושמרתם את משמרת" שחז"ל יוסיפו סייגים וגדרים - זו מצווה מהתורה, ולא שייך בזה בל תוסיף.

בפרשתנו אנו קוראים לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמר את מצות ה' אלו אשר אנכי מצוה אתכם, עיניכם הראות את אשר עשה ה' בבעל פעור כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אל' מקרבך.

למדנו השבוע בגמ' (חגיגה יד) בראשונה לא הייתה מחלוקת בישראל אלא על הסמיכה בלבד ועשו שמאי והלל ועשו אותן ד' משרבו תלמידי ב"ש ותלמידי ב"ה ולא שימשו את רביהן כל צורכן ורבו המחלוקת בישראל ונחלקו לשתי כתות אלו מטמאין ואלו מטהרין ועוד אינה עתידה לחזור למקומה עד שיבוא בן דוד.

גדרי איסור בל תוסיף רחבים ומקיפים. נציין שתי דעות של הראשונים על איזו מציאות חל איסור זה. רבי יהודה הלוי בכוזרי (מאמר ג' אות מ' ו-מ"א) כתב: אמר הכוזרי: איך יתכן זה עם הלאו לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו? אמר החבר לא נאמר זה אלא להמון כדי שלא יחדשו משכלם ויתחכמו ויקבעו לעצמם תורות מהקשתם כמו שעושים הקראים, ומזהיר לשמוע מן הנביאים אחי משה ומן הכהנים והשופטים. והיה מאמרו לא תוסיפו וכו' על מה שציויתי אתכם על ידי משה ועל ידי נביא בתנאים הנזכרים בנבואה, ומה שנקבצו עליו הכהנים והשופטים מן המקום אשר יבחר ה', מפני שהם נעזרים בשכינה, ולא יתכן שיסכימו בדבר שחולק על דברי תורה...

לדברי החבר, האיסור נאמר להמון העם שלא יוסיפו מדעתם מצוות או פרטי מצוות כפי שעשו הקראים, אך כל דברי משה הנביאים וחז"ל לא נכללים באיסור זה שכן הם נעזרים בשכינה,

"השיעור היומי"

ניתן לקבל בכל יום את השיעור בדף הירושלמי במייל או בוואצאפ.

נא לשלוח את כתובת המייל או המספר נייד.

ל: 052-4636288

עורך: ראש בית המדרש הרב ישראל מאיר ריאני שליט"א

חברי המערכת: הרב איתמר נגר | הרב מאיר וולברשטיין | הרב מרדכי הרבסט | הרב נפתלי וסרמן

כתובת האתר: www.lomdimyerushalmi.org